

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Το παρακάτω χρονολόγιο συντάχτηκε με βάση το σύνολο των μαρτυριών, τα διάφορα χρονικά που υπάρχουν στη βιβλιογραφία και μια αποδελτίωση του Τύπου της εποχής (Τα Νέα, Το Βήμα, Βραδυνή, Απογευματινή, Ελεύθερος Κόσμος). Αξιοποιούνται για πρώτη φορά οι χειρόγραφες σημειώσεις της Κατερίνας Κωτσάκη, η οποία ήταν μέλος μιας μικρής ομάδας της ΚΝΕ και υπεύθυνη για επαφές με ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία. Παρακολούθησε την εξέγερση από την πρώτη μέρα καταγράφοντας κυρίως τα τεκταινόμενα στους γύρω δρόμους, ενώ είδε και τις τελευταίες ώρες και την είσοδο του τανκ από απόσταση αναπνοής, κρυμμένη στο διαμέρισμα μιας πολυκατοικίας απέναντι από την πύλη. Οι σημειώσεις της, τηλεγραφικές και γραμμμένες πρόχειρα σε μικρά χαρτάκια με στίλο ή μολύβι, συνοτούν ένα εντυπωσιακό «ρεπορτάζ» σε συνθήκες τρομοκρατίας (περιλαμβάνονται και σημειώσεις άλλου συντρόφου της, του Δ.Κ., που παρακολουθούσε τις ραδιοσυχνότητες της αστυνομίας) και παρατίθενται στα αντίστοιχα σημεία με πλάγια γραφή.

8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Σχηματισμός κυβέρνησης με πρωθυπουργό τον Σπύρο Μαρεζίνη. Υπουργός Παιδείας αναλαμβάνει ο Παναγιώτης Σιφναίος.

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Περίπου διακόσιοι φοιτητές παρακολουθούν την πρόβα του συγκροτήματος του Γιάννη Μαρκόπουλου στην μουσική «Λήδρα» στην Πλάκα. Μετά την πρόβα, η πρόεδρος της Φοιτητικής Ένωσης Κρητών, Ιωάννα Καρυστιάνη, εκφωνεί ομιλία και εξήντα άτομα πραγματοποιούν διαδήλωση. Δέκα μέρες αργότερα, η αστυνομία αφαιρεί την άδεια λειτουργίας της μουσικής.

24 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Με Προεδρικό Διάταγμα, η Γενική Διεύθυνση Ειδικής Ασφαλείας (ΓΔΕΑ) του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως μετονομάζεται σε Υπηρεσία Εθνικής Ασφαλείας (ΥΠΕΑ).

29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Συγκέντρωση χιλίων περίπου φοιτητών στο προαύλιο της Ιατρικής Σχολής του Γουδή.

ΤΕΤΑΡΤΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Συγκέντρωση φοιτητών της Φυσικομαθηματικής Σχολής στο Χιμείο, με πρωτοβουλία συνδικαλιστών της ΑΑΣΠΕ και της ΟΣΕ. Διαβάζεται κείμενο με τίτλο «Διακήρυξη του φοιτητικού κινήματος», το οποίο αποτελεί την πλατφόρμα της επαναστατικής Αριστεράς.

ΠΕΜΠΤΗ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Επίσημη έναρξη των μαθημάτων για το ακαδημαϊκό έτος 1973-1974. Συγκεντρώσεις σε διάφορες σχολές. Στην Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή, σύμφωνα με ανακοίνωση της διεύθυνσης, οι φοιτητές «δεν περιορίστησαν εις την διάτυπων φοιτητικών αιτημάτων, ενώ προεκλήθη ανωμαλία εις τη διεξαγωγή των μαθημάτων λόγω των σημειωθεισών κατ' αυτήν εκδηλώσεων (ποδοκρουσίαι επί του δαπέδου και άλλα)». Δύο φοιτητές της Νομικής και δέκα της Ιατρικής παραπέμπονται στο Πειθαρχικό Συμβούλιο επειδή αγνόησαν τις απαγορεύσεις της Συγκλήτου για τη διενέργεια συγκεντρώσεων στη Νομική (27 Οκτωβρίου) και την Ιατρική (29 Οκτωβρίου) αντίστοιχα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο Τύπος ανακινεί πως επαναχορηγείται η αναβολή στους στρατευμένους φοιτητές. Τα σχετικά διατάγματα (1347/1973 και 93/1969) διατηρούνται σε ισχύ. Νέα συγκέντρωση στην Ιατρική Σχολή και ψήφισμα καταδίκης της απόφασης της Συγκλήτου για την πειθαρχική δίωξη φοιτητών. Κοινή ανακοίνωση δεκαπέντε τοπικών φοιτητικών συλλόγων για τα σημαντικότερα φοιτητικά αιτήματα, μεταξύ των οποίων η κατάργηση του σπουδαστικού της Ασφάλειας και η κατάργηση των διαταγμάτων της στράτευσης. Υπογράφουν οι σύλλογοι Αρχιδών, Δωδεκανησίων, Ηλείων, Κρητών, Καρδίσιων, Στερεοελλαδικών, Κερκυραίων, Τρικαλινών, Πατρινών, Χίων, Ηπειρωτών, Μεσσηνίων, Κωνσταντινουπολιτών, Λαρισαίων, Κορινθίων.

ΣΑΒΒΑΤΟ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Οι φοιτητές της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών, Δημήτρης Καρκαώστας και Δημήτρης Τζουβάνος, συλλαμβάνονται από την Ασφάλεια Θεσσαλονίκης μέσα σε αμφιθέατρο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια Γενικής Συνέλευσης. Κρατούνται για δύο ώρες και αφήνονται ελεύθεροι με τη σύσταση να εγκαταλείψουν αμέσως την πόλη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το μνημόσυνο του Γεωργίου Παπανδρέου στο Α΄ Νεκροταφείο εξελίσσεται σε δυναμική αντιχουντική εκδήλωση. Για πρώτη φορά σε όλη την περίοδο της Δικτατορίας σημειώνονται συγκρούσεις πολιτών με αστυνομικές δυνάμεις στην περιοχή του Α΄ Νεκροταφείου και μέχρι την πλατεία Συντάγματος. Περίπου εβδομήντα άτομα –ανάμεσά τους και αστυνομικοί– τραυματίζονται και τριάντα εφτά συλλαμβάνονται, από τα οποία τα δεκαεφτά παραπέμπονται σε δίκη.

ΔΕΥΤΕΡΑ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ξεκινά στο Πλημμελειοδικείο Αθηνών η δίκη των δεκαεφτά συλληφθέντων για τα επεισόδια στο μνημόσυνο του Παπανδρέου. Στο Σκαρμαγκαλά συγκέντρωση κατοίκων από περιοχές της Αττικής που πλήττονται από απαλλοτριώσεις γης για την ίδρυση βιομηχανικών μονάδων (Μέθανα, Μέγαρα, Σκαρμαγκαλά, Ελευσίνα, Μενίδι, Μαρούσι).

ΤΕΤΑΡΤΗ 7 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Συγκεντρώσεις και ψηφίσματα διαμαρτυρίας των συλλόγων Χημικών Μηχανικών και Τοπογράφων Μηχανικών. Παραίτηση του ΔΣ του συλλόγου φοιτητών της Παντείου σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τα κυβερνητικά μέτρα.

ΠΕΜΠΤΗ 8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Το Πανεπιστήμιο παραμένει κλειστό για να αποφευχθούν προγραμματισμένες συγκεντρώσεις φοιτητών σε Νομική, Φιλοσοφική και Ιατρική. Επεισόδια μεταξύ φοιτητών και αστυνομίας στο κέντρο της Αθήνας. Συγκέντρωση φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών με αιτήματα την άμεση έναρξη των διαδικασιών που προβλέπονται για τις αρχαιρεσίες, την κατάργηση του παρουσολογίου και την αύξηση των δαπανών για την παιδεία.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Συγκέντρωση συμπαράστασης για τους δεκαεφτά κατηγορούμενους έξω από το Αρσάκειο Μέγαρο καταλήγει σε μικροεπεισόδια και κυνηγητό με την αστυνομία σε Πανεπιστημίου και Ιπποκράτους. Κατά τις 12:00, δεκάδες φοιτητές συγκεντρώθηκαν στο προαύλιο του Πολυτεχνείου φωνάζοντας συνθήματα για σχεδόν τρεις ώρες. Πολλοί οι προσαχθέντες στη Γενική Ασφάλεια, οι οποίοι αφήνονται ελεύθεροι έπειτα από μερικές ώρες.

ΤΡΙΤΗ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μαζικές συγκεντρώσεις σε Φιλοσοφική, ΑΣΟΕΕ και Βιομηχανική. Η Σύγκλητος της ΑΣΟΕΕ αποφασίζει κλείσιμο της σχολής μέχρι την Παρασκευή. Δη-

μοσιεύεται στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* το ΝΔ 236 «Περί αρχαιρεσιών εις Φοιτητικούς και Σπουδαστικούς Συλλόγους», το οποίο ορίζει τη 15η Φεβρουαρίου 1974 ως ημερομηνία διεξαγωγής φοιτητικών εκλογών. Η σύνταξη των καταλόγων ανατίθεται στις διοικήσεις των ιδρυμάτων και σε εφταμελείς προσωρινές επιτροπές οι οποίες θα αποτελούνται από αριστούχους. Συνάντηση του Παναγιώτη Σιφναίου με επιτροπές φοιτητών στο Πολυτεχνείο. Οι επιτροπές ζητούν να οριστούν εκλογές στις 4 Δεκεμβρίου. Η Πρυτανεία δίνει άδεια για Γενικές Συνελεύσεις στις 14:00 το μεσημέρι της επομένης.

ΤΕΤΑΡΤΗ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Συγκεντρώσεις και συνελεύσεις σε όλες τις σχολές. Στις 10:00 η συγκέντρωση της Ιατρικής στου Γουδή. Οι συνελεύσεις στο ΕΜΠ έχουν προγραμματιστεί για τις 15:00, στη Βιομηχανική στις 17:00. Περίπου στις 14:00 φτάνουν στο Πολυτεχνείο τριακόσιοι με εξακόσιους φοιτητές από διάφορες σχολές του Πανεπιστημίου, κυρίως Νομική, Φυσικομαθηματική και Ιατρική, έπειτα από λανθασμένη πληροφορία για επεισόδια με την αστυνομία στο Πολυτεχνείο. Γίνεται επίθεση της αστυνομίας, επίθεση από μέσα με νεράντζια. Οι συγκεντρωμένοι φωνάζουν συνθήματα και αναρτούν τα πρώτα πανό στα κάγκελα. Τον τόνο δίνουν κυρίως μέλη οργανώσεων της επαναστατικής Αριστεράς (ΕΚΚΕ/ΑΑΣΠΕ, ΟΣΕ και άλλων). Στις 17:00 ο εισαγγελέας υπηρεσίας Σάμιμας πλησίασε στην πύλη και με τηλεβόα ζήτησε από τους συγκεντρωμένους να διαλυθούν. Στις 18:00 οι συγκεντρωμένοι καταλαμβάνουν το πεζοδρόμιο και τη νησίδα ασφαλείας της Πατησίων φωνάζοντας συνθήματα. Λίγο μετά τις 20:00 καταφθάνουν στο χώρο εκατοντάδες φοιτητές της Βιομηχανικής,

Κλείνουν την κυκλοφορία, μοιράζουν προκηρύξεις, ο κόσμος συμπαρίσταται καθώς και οδηγοί και εσπράκτορες των μέσων συγκοινωνίας. Στις 23:30 είναι κλεισμένα μέσα περί τα δύο χιλιάδες άτομα. Στο στενό της οδού Πολυτεχνείου η ΕΚΟΦ χτύπησε με σίδερα. Η αστυνομία οδηγησε σε παγίδα σε οικόπεδο δημοσιογράφους που τη νύχτα βγήκαν από το Πολυτεχνείο.

ΠΕΜΠΤΗ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Σε συνεδρίαση της το πρωί, η Σύγκλητος του ΕΜΠ αποφασίζει να μην επιτρέψει επέμβαση της αστυνομίας επικαλούμενη το άσυλο. Το Υπουργείο Παιδείας συμφωνεί. Το πρωί υπάρχουν περίπου τέσσερις με πέντε χιλιάδες συγκεντρωμένοι εντός και εκτός Πολυτεχνείου. Φοιτητές της Βιομηχανικής παραβιάζουν το γραφείο του Κυβερνητικού Επιτρόπου. Εμβλήματα και σημαίες της 21ης Απριλίου καθώς και τορτρέτα του Παπαδόπουλου κατα-

στρέφονται. Η κυκλοφορία στην Πατησίων διεξάγεται με δυσκολία. Το μεσημέρι οργανώνεται στο Εργαστήριο Ασυρμάτου Τηλεπικοινωνίας στο κτήριο των Μηχανολόγων και ξεκινά να εκπέμπει ο νέος ραδιοφωνικός σταθμός της κατάληψης. Με τη συμμετοχή περισσότερων μελών από οργανώσεις που αρχικά είχαν επιφυλάξεις (Αντι-ΕΦΕΕ, Ρήγας Φεραϊός), ο χαρακτήρας της κατάληψης γίνεται ανοιχτά πολιτικός. Συνθήματα που θεωρούνται εξτρεμιστικά («Κάτω το Κράτος», «Κάτω η Εξουσία») παραμερίζονται, κυριαρχούν τα «Ελευθερία», «Δημοκρατία», «Ψωμί-Παιδεία-Ελευθερία», «Κάτω η Χούντα», «Κάτω ο Παπαδόπουλος», «Όλοι ενωμένοι», «Έξω οι ΗΠΑ», «Λαέ, πόλεμα, σου πίνουνε το αίμα», «Λαέ, πεινάς, γιατί δεν τους κρεμάς», «Απόψε πεθαίνει ο Φασισμός», «Ο Αλιέντε ζει», «ΕΣΑ-Ες Ες-Βασανιστές». Συγκεντρώσεις στην Πολυτεχνική Σχολή Θεσσαλονίκης και στο Πανεπιστήμιο Πατρών αποφασίζουν κατάληψη των ιδρυμάτων τους. Το βράδυ η συγκέντρωση φοιτητών και πολιτών εκτείνεται από τη Σολωμού μέχρι τη Μάρνη, η κυκλοφορία των τρόλεϊ διακόπτεται. Αργά το βράδυ, σε συνελεύσεις ανά σχολές εκλέγονται εκπρόσωποι οι οποίοι σχηματίζουν τη Συντονιστική Επιτροπή.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Η κατάληψη του Πολυτεχνείου παίρνει διαστάσεις λαϊκής εξέγερσης. Το πλήθος κατακλύζει όλη την περιοχή από το Αρχαιολογικό Μουσείο μέχρι την Ομόνοια, ανάμεσά τους πολλοί μαθητές από σχολεία και φροντιστήρια, καθώς και μια επιτροπή κατοίκων των Μεγάρων. Σύλλογοι, σωματεία, ηθοποιοί και καλλιτέχνες δηλώνουν την υποστήριξη τους. Φήμες για κινητοποιήσεις σε Αθήνα και επαρχία διαδίδονται.

Κατελήφθη ηλεκτρικός σταθμός Νέας Ιωνίας – Απεργία σε εργοστάσιο Πειραιά – Στη 1 ξεκίνησαν τρακτέρ απ' τα Μέγαρα – Δρόμα, απεργία – Τεράστια κινητοποίηση Θεσσαλονίκη – ΕΣΑ έσπασε γραφεία Χίων φοιτητών. Καταγγέλλεται – Όλη η Αθήνα ακούει το σταθμό, τα ΙΧ, τα ταξί – ομάδες μουσικής, Μαρκόπουλος [κάνει] πρόγραμμα. Ηθοποιοί: Φυσούν, Καρέζη, Καζάκος, Αγγελόπουλος, Ρούμπου, Μητσιάς, Σαλπέα.

Στις 15:00 σε αίθουσα της Αρχιτεκτονικής διαβάζεται ενώπιον είκοσι πέντε δημοσιογράφων και ανταποκριτών ξένων πρακτορείων ψήφισμα της Συντονιστικής Επιτροπής, το οποίο ζητούσε την άμεση πτώση του δικτατορικού καθεστώτος και την αποκατάσταση της λαϊκής κυριαρχίας. Συγκεντρώσεις πολιτών σε Γ Σεπτεμβρίου, Ακαδημίας, Πανεπιστημίου και Σταδίου.

5:30 γυρίζουν Κάνιγγος Εξάρχεια 5.000 διαδηλώνοντας.

Στις 18:00 μεγάλη διαδήλωση που είχε ξεκινήσει από το Πολυτεχνείο δέχεται άγρια επίθεση της αστυνομίας στην Πλατεία Κλαυθμόνος. Οι συγκρούσεις γενικεύονται στα Χαντεία. Ομάδα διαδηλωτών εισέρχεται στο κτήριο της Νομαρχίας Αττικής (Αιόλου 104), η πληροφορία θεωρείται έναυσμα για επιθέσεις σε κυβερνητικά κτήρια. Στις 20:30 η αστυνομία κάνει μαζική χρήση δακρυγόνων, και με τεθωρακισμένα οχήματα περιμετρικά, το πλήθος ανασυντάσσεται γύρω από το Πολυτεχνείο. Διαδηλωτές πετούν πέτρες στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξεως στη γωνία Αβέρωφ και Μάρνη.

8:35 μ.μ. Δακρυγόνα σε όλο το χώρο του Πολυτεχνείου – Φωτιές για τα δακρυγόνα – Ρυθμικό χτύπημα.* Κατελήφθη Νομαρχία και Δημαρχείο. Αστυνομία χτυπά στο ψαχνό, Πατησίων νεκροί – οδοφράγματα – φωτιές. Από 10 μ.μ. ο κόσμος μάχεται με τα δακρυγόνα και τα καταστρέφει. Οδοφράγμα Αλεξάνδρας από λεωφορεία, τρόλεϊ, στέγαστρα των στάσεων. Όλη η Αλεξάνδρας ελέγχεται [από διαδηλωτές]. Οδός Χένδεν μεγάλες φωτιές. Όλη η πλατεία Αιγύπτου – αρχή Αλεξάνδρας – αποκλεισμένη από καρέκλες και ΚΤΕΛ λεωφορεία.

Στις 22:00 αστυνομία και Χωροφυλακή εντέλλονται επισήμως να κάνουν χρήση πυρός. Νεκροί και τραυματίες μεταφέρονται στο πρόχειρο ιατρείο του Πολυτεχνείου ή σε νοσοκομεία. Στις 23:15 αποφασίζεται από τον Παπαδόπουλο η επέμβαση του στρατού. Κινητοποιούνται δυνάμεις από το Στρατόπεδο Χαΐδαριού (28ο Σύνταγμα), καταδρομείς (1η και 2η Μοίρα Αλεξιπτωτιστών και Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστών) και ένας ουλαμός αρμάτων μάχης της 30ης Επιλαρχίας Μέσων Αρμάτων (ΕΜΑ) από το ΚΕΤΟ στου Γουδή.

ΣΑΒΒΑΤΟ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Μια ώρα μετά τα μεσάνυχτα ο χώρος γύρω από το Πολυτεχνείο έχει σχεδόν αδειάσει. Μέσα στο κτήριο παραμένουν χίλιοι πεντακόσιοι με δύο χιλιάδες έγκλειστοι.

1:10 π.μ. Τα τανκ στους Αμπελοκήπους. 1:30 στο Πολυτεχνείο – Αδέρφια μας φαντάροι – ο στρατός με τον Λαό – «Εθνικός Ύμνος». 2:30 Οκτώ φορητά ΛΟΚ. Τα παιδιά παραμένουν στα κάγκελα και ανοίγουν τα πουκάμισα. Ζητούν τον εκπρόσωπο του στρατού από τα μεγάφωνα. Έχουν μπαζούκας.

* Ενωσί χτυπήματα των εγκλείστων στα κάγκελα του Πολυτεχνείου. Βλ. συνέντευξη Νίκου Σηφμανού στη σ. 599.

Ξεκινούν διαπραγματεύσεις με φοιτητές εκπροσώπους της Συντονιστικής και τους επικεφαλής αξιωματικούς του στρατού.

3 π.μ. επίθεση ταγκ με μεγάλο κανόνι σπάει την πόρτα. Σφαγή. Βάζουν τις κόρνες. Συνεχίζουν τα αυτόματα. Μάχη σε όλη την Αθήνα. Γράφουν συνθήματα με το αίμα τους στους τοίχους στην οδό Πολυτεχνείου και στους γύρω δρόμους. Μέσα στο ίδρυμα ακούγονται παντού κραυγές. Χιλιάδες συλληφθέντες.

Κατά την εκκένωση του Πολυτεχνείου, άγριοι ξυλοδαρμοί από αστυνομικούς με πολιτικά και παρακρατικούς, στους γύρω δρόμους. Εκατοντάδες σώζονται κρυμμένοι σε σπίτια και παρακείμενες πολυκατοικίες. Συνολικά οχτακόσια εξήντα έξι άτομα συλλαμβάνονται και οδηγούνται στη Γενική Ασφάλεια (Μεσογείων 14-18), αργότερα στο Στρατόπεδο Χαϊδαρίου (ΚΕΒΟΠ, ΚΕΔ) και στην Υποδιεύθυνση Ασφαλείας Προαστείων στη Νέα Ιωνία.

4:30 π.μ. Αποχωρούν οι ΛΟΚατζήδες.

Από τα ξημερώματα η αστυνομία προσπαθεί να αποκαταστήσει την κυκλοφορία, κόσμος προσέρχεται εκ νέου στην περιοχή της επέμβασης.

8 π.μ. αρχίζουν διαδηλώσεις. Ο κόσμος μαζεύεται στο Πολυτεχνείο και απωθείται. Γυναίκες κλαίνε. Η συγκοινωνία δεν λειτουργεί γιατί υπάρχουν οδοφράγματα, λεωφορεία που χρησίμευσαν για οδοφράγματα, σπασμένα αυτοκίνητα, υλικά οικοδομών. Παντού μυρίζει μπαρούτι – δακρυγόνο. 9 π.μ. Διαδηλώσεις γενικεύονται. 10:10 π.μ. [διαδήλωση] Χαλκοκονδύλη και γύρω, τουλάχιστον οκτώ τετράγωνα. Πυροβολισμοί και στο Κολωνάκι. 10:40 Σανταρόζα έως Σοφοκλέους χτυπούν – ο κόσμος φωνάζει – 11 π.μ. Μακρυγιάννη, έξι χιλιάδες. Δονείται Αθήνα και Πειραιάς από πυροβολισμούς. Τραυματίες τουλάχιστον διακόσιοι από σφαίρες. Είκοσι ξέρονμε (είδαμε) εμείς. Η Σχολή Δοξιάδη απεργεί και διαδηλώνει. [Ακολουθούν μηνύματα από τις συχνότητες της αστυνομίας]: 11:20 Ταγκ προς Πειραιώς. 11:25 Χαλκοκονδύλη. 11:57 Ταγκ στην Ομόνοια. 11:58 Συγκέντρωση ατόμων στην Ακρόπολη. 12:02 Συνεχές πυρ στην πλατεία Αμερικής. 12:03 Στην [οδό] Δροσοπούλου – Μηθύμνης, μεγάλο πανηγύρι. 12:04 Ζητούν για φρουρά στο ΕΙΡΤ. 12:14 Οδοφράγματα Γ Σεπτεμβρίου, [στην] πλατεία Αμερικής μεγάλη αστυνομική δύναμη. 12:15 Πατησίων και Πιπίνου τρεις χιλιάδες άτομα. 12:18 έξι χιλιάδες. 12:19 Πλατεία Κολοκοτρώνη-Λαυρίου. 12:20 Ζητά ενίσχυση η Πατησίων. Αχαρνών: Κατελήφθη τράπεζα. 12:37 Όλοι προς πλατεία Αμερικής. Πέντε άρματα. 12:45

Κατέρχονται την Βεΐκιου. 12:56 Διαδηλωτάι στη Συγγρού, δύο οδοφράγματα. 12:58 Συγγρού, πετούν αντικείμενα, τραυματισμοί αστυνομικών.

Συνολικά δέκα άτομα σκοτώνονται και δεκάδες τραυματίζονται από στοχευμένα ή αδέσποτα πυρά σε διάφορα σημεία της Αθήνας, κυρίως από άρματα μάχης. Κήρυξη στρατιωτικού νόμου και απαγόρευση αναπαγωγής πληροφοριών στον Τύπο, απαγόρευση κυκλοφορίας από τις 15:00.

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Από τις 12:00 σποραδικές συγκεντρώσεις πολιτών σε Πεδίο του Άρεως, λεωφόρο Αλεξάνδρας, Χαλκοκονδύλη και αλλού. Ρίψη δακρυγόνων από την αστυνομία. Περίπου εκατό συλλήψεις. Τέσσερα ακόμα άτομα σκοτώνονται, οι δυο από πυρά αρμάτων μάχης στην αρχή της Πατησίων (Ανδρέας Κούμπος, Κυριάκος Παντελεάκης), ο ένας (Μιχάλης Μυρογιάννης) δολοφονείται εν ψυχρώ από τον συνταγματάρχη Νικόλαο Ντερτιλή στην οδό Στουρνάρη.

ΔΕΥΤΕΡΑ 19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο υφυπουργός Τύπου Σπύρος Ζουρνατζής συνοδεύει δημοσιογράφους εφημερίδων και ξένων πρακτορείων στο Πολυτεχνείο για να καλύψουν υποτιθέμενες καταστροφές μέσα στο χώρο. Έξι διαδηλωτές, ανάμεσά τους δύο οικοδόμοι, καταδικάζονται σε πέντε χρόνια φυλάκιση από το Έκτακτο Στρατοδικείο για παράβαση του στρατιωτικού νόμου. Αφήνονται ελεύθεροι εξαιτίας εξήντα δύο συλληφθέντες.

ΤΡΙΤΗ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Δύο τραυματίες υποκύπτουν ανεβάζοντας τον αριθμό των επίσημα ανακοινωθέντων νεκρών σε έντεκα.

ΤΕΤΑΡΤΗ 21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Δώδεκα φοιτητές καταδικάζονται από το Στρατοδικείο σε διάφορες ποινές με αναστολή επειδή παρέιχαν άσυλο σε διαδηλωτές. Τηλεοπτική συνέντευξη με κρατούμενους φοιτητές στο στρατόπεδο του ΚΕΒΟΠ στο Χαϊδάρι από τον παρουσιαστή Νίκο Μαστοράκη, σχετικά με τη συμμετοχή τους στην εξέγερση.

ΠΕΜΠΤΗ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Με εντολή του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, στρατηγού Δημήτριου Ζαγοριαννάκου, διαλύονται είκοσι οχτώ τοπικοί φοιτητικοί σύλλογοι. Τέσσερις καταδίκες από το Στρατοδικείο για παράβαση του στρατιωτικού νόμου. Η κυβέρνηση διαψεύδει εκ νέου τις έντονες φήμες για εκατοντάδες νεκρούς στα γεγονότα.

776 ΣΑΒΒΑΤΟ 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Παρουσιάζεται ο υπουργός Δημοσίας Τάξεως, Παναγιώτης Θεράπος. Στη θέση του διορίζεται ο Βασίλειος Τσούμπας. Προβολή της συνέντευξης των συνημμένων φοιτητών του ΚΕΒΟΠ.

777 ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Προβλεπόμενα Ιωαννίδη. Πρωθυπουργός αναλαμβάνει ο Αδαμάντιος Αντιστόπουλος. Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορκίζεται ο αντιστρατήγος Φαίδων Γκιζίκης.

778 ΔΕΥΤΕΡΑ 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Αγνώστοι τοποθετούν λουλούδια στα κάγκελα του Πολυτεχνείου.

779 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Συγκέντρωση τετρακοσίων ατόμων στα σκαλιά [της] Αρχιτεκτονικής. Κόσμος μαζεύτηκε απ' έξω. Αρχισαν να τραγουδούν τον «Εθνικό Ύμνο» - «Ένα το χελιδόνι» - «Πρώτοι Νεκροί» - ξανά «Εθνικός Ύμνος» - προχωρώντας ένας ένας ακούμπησαν λουλούδια στα κάγκελα του Πολυτεχνείου, υποχώρησαν και διαλύθηκαν. Διάρκεια: μισή ώρα.

13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Ο φοιτητής του Πολυτεχνείου, Παναγιώτης Ιωάννου, 19 χρόνων, καταδικάζεται σε δεκαοχτώ μήνες φυλάκιση από το Στρατοδικείο με την κατηγορία εγκατάστασης σταθμού αναμετάδοσης του πομπού.

10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1974

Πέντε καταδίκες από το Στρατοδικείο σε ποινές από έξι μήνες έως έναν χρόνο για γραψίμο συνθημάτων: «Ο ελληνικός λαός πρέπει να πάρει τα όπλα».

13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ξεκινούν μαζικές συλλήψεις μελών του ΚΚΕ, της ΚΝΕ και της Αντι-ΕΦΕΕ. Η Αντι-ΕΦΕΕ είχε εξαγγείλει αποχή και κινητοποιήσεις στα πανεπιστήμια τις 17 Φεβρουαρίου, με αφορμή τη συμπλήρωση τριών μηνών από την εξέγερση του Πολυτεχνείου. Με τις συλλήψεις εξασθενείται, μεταξύ άλλων, ο παράνομος κλιμάκιο της ΚΕ του ΚΚΕ (Αμπατιέλος, Γιάννου, Καλούδης και άλλοι). Σχεδόν τριακόσια άτομα συλλαμβάνονται, εκ των οποίων σαράντα ένας άντρες και γυναίκες θα κρατηθούν διαδοχικά στην Ασφάλεια, στις

Στρατιωτικές Φυλακές Μπογιατίου και στις Φυλακές Κορυδαλλού, για να παραπεμφθούν σε δίκη με τον αντικομμουνιστικό Νόμο 509/1947.

28 ΜΑΡΤΙΟΥ

Σε συντονισμένη επιχείρηση συλλαμβάνονται τριάντα έξι μέλη του ΕΚΚΕ και της ΑΑΣΠΕ, συμπεριλαμβανομένου του ηγετικού πυρήνα του ΕΚΚΕ. Κρατούνται στην Ασφάλεια για να παραπεμφθούν σε δίκη με το Νόμο 509/1947. Ανάμεσα στις κατηγορίες που τους αποδίδονται είναι η υποκίνηση και ηθική αυτουργία των γεγονότων του Πολυτεχνείου.

24 ΙΟΥΛΙΟΥ

Πτώση της Δικτατορίας. Αποκατάσταση της δημοκρατίας.

14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο εισαγγελέας πρωτοδικών, Δημήτριος Τσεβιάς, καταθέτει στην προϊστάμενο της Εισαγγελίας Αθηνών το πόρισμα της προκαταρκτικής εξέτασης «προς διακρίβωση τυχόν τελέσεως αξιοποιώνων πράξεων εξ αφορμής των περί το Πολυτεχνείο γνωστών αματηρών εκδηλώσεων του Νοεμβρίου 1973». Το πόρισμα έκανε λόγο για τριάντα τέσσερις νεκρούς (δεκαοχτώ επώνυμους και δεκάξι ανώνυμους) και χίλιους εκατόν τρεις τραυματίες.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Εκδηλώσεις για την επέτειο του Πολυτεχνείου από όλες τις αριστερές φοιτητικές οργανώσεις εκτός ΚΝΕ και Ρήγα Φεραίου (ΚΚΕ και ΚΚΕ Εσωτερικού) και οργάνωση πορείας που καταλήγει στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής. Ακούγεται για πρώτη φορά το σύνθημα «ΕΑΜ-ΕΛΑΣ-Πολυτεχνείο».

17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Βουλευτικές εκλογές. Νικήτρια η Νέα Δημοκρατία του Κωνσταντίνου Καραμανλή με 54%.

24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Πρώτος «επίσημος» εορτασμός της εξέγερσης του Πολυτεχνείου σε έντονα φορτισμένο κλίμα, με συμμετοχή φορέων και πολιτικών κομμάτων. Τις εκδηλώσεις στο χώρο του ιδρύματος παρακολουθεί σχεδόν ένα εκατομμύριο κόσμος.

16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1975

Ξεκινά στην αίθουσα των Γυναικείων Φυλακών Κορυδαλλού η δίκη για τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, στην οποία παραπέμπονται συνολικά τριάντα

πέντε κατηγορούμενοι (τριάντα τέσσερις παρόντες και ένας ερήμην) για φυσική και ηθική αυτουργία σε ανθρωποκτονίες, απόπειρες ανθρωποκτονίας και πρόκληση επικίνδυνων σωματικών βλαβών, ανάμεσά τους οι δικτάτορες Γεώργιος Παπαδόπουλος και Δημήτριος Ιωαννίδης και αξιωματικοί της αστυνομίας, της Χωροφυλακής και του στρατού. Η δίκη θα ολοκληρωθεί στις 31 Δεκεμβρίου. Στην πρώτη δίκη, από τριάντα δύο κατηγορουμένους, οι είκοσι καταδικάστηκαν σε ποινές από πέντε μήνες έως εφτά φορές ισόβια (Ιωαννίδης) και οι δώδεκα αθωώθηκαν. Τον Αύγουστο του 1976 ο Άρειος Πάγος κάνει δεκτές τις αναρρέσεις για πέντε κηρυγμένους ενόχους, οι οποίοι θα δικαστούν στο Εφετείο και θα αφεθούν ελεύθεροι.

Αβέρωφ Ευάγγελος 257, 516
 Αγγελίδου Αντουανέτα 328
 Αγγέλκας Ηλίας 213, 217, 246, 384, 478, 756
 Άγκνιου Σπίρο 261
 Αγωνιστικό Μέτωπο Ελλήνων
 Εξωτερικού (ΑΜΕΕ) 679
 Αδαμίδης Γιώργος 512, 513
 Αδαμόπουλος Δημήτρης 722
 Αδαμόπουλος Σάκης 450, 455
 Αθανασιάδης Νικόλαος, καθηγητής
 ΕΜΠ 477
 Αϊβαλιώτης Άρης 590
 Αλαβάνος Αλέκος 213, 389, 509, 638
 Αλαβάνου Αριάδνη 24, 49, 202, 389, 643,
 649, 650, 651
 Αλεξιάδου Έφη 41, 113
 Αλεξανδρόπουλος Στέλιος 533
 Αλιβιζάτος Κοκός Κωνσταντίνος 78,
 549, 748
 αλληλεγγύη 71, 88, 112, 125, 126, 175, 176,
 199, 212, 256, 259, 276, 299, 300, 338, 345,
 349, 454, 474, 484, 485, 486, 514, 515, 548,
 553, 577, 584, 662, 688, 699, 707
 Αμανατίδης Γρηγόρης 76, 381, 382, 546
 Αμπατιέλος Αντώνης 355
 Αμπατιέλου Μπέτη 317
 ανάκριση 80, 101, 234, 299, 301, 302, 313,
 314, 328, 354, 363, 418, 510, 533, 614, 626, 766
 αναρχικοί 66, 93, 202, 263, 310, 330, 439, 442,
 542, 638
 Αναστασάκος Γιάννης 462, 464, 466, 756
 Αναστασίου Ελένη 139, 153, 224, 225, 371,
 387, 443, 609, 725, 734, 737, 738, 747

ΓΕΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Ανδρεάδης Στρατής 51, 273, 757
 Ανδρεούλης Ανδρέας 526
 Ανδρικογιαννόπουλος, ασφαλίτης 662, 663
 Ανδριτάκης Γεώργιος, γιατρός 453, 455
 Ανδρουλάκης Μίμης 335, 357, 377, 528,
 634, 726
 Ανδρουτσόπουλος Αδαμάντιος 56, 439
 Αντιδικτατορική ΕΦΕΕ (Αντι-ΕΦΕΕ) 30,
 52, 53, 83, 116, 121, 122, 123, 200, 254, 321,
 324, 357, 399, 400, 436, 480, 481, 508, 519,
 526, 542, 557, 562, 568, 579, 587, 591, 592,
 595, 604, 606, 639, 644, 646, 648, 735, 743
 Αντιφασιστική Αντιιμπεριαλιστική
 Σπουδαστική Παράταξη Ελλάδας
 (ΑΑΣΠΕ) 30, 53, 83, 126, 229, 231, 305, 308,
 309, 336, 348, 584, 587, 589, 641, 691, 734
 Αντωνίου Γιάννης 202
 Αντώνογλου Νίκος 246, 377, 592, 598, 721
 Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση
 Εσωτερικού και Νήσων (ΑΣΔΕΝ) 177,
 181
 Αποστολίδης Ρένος 302
 Αρβανίτης Φοίβος 69, 72, 106, 391, 393
 Αρδίτης Βίκτωρας 335
 άρματα μάχης/τανκ 89, 104, 149, 177-183,
 195, 198, 266, 283, 297, 326, 327, 424-426,
 459, 484, 572, 668, 686, 717, 765, 766
 Αρμελίνος Νίκος 655
 Αρμένης Γιώργος, ηθοποιός 376
 Αρμπουζής Διονύσιος, αρχηγός ΓΕΕΘΑ
 164
 Αρχοντής Δημήτρης 328, 329, 638
 Ατσαλάκης Γιάννης 263